

culture and special preparedness of future Music teachers, because culture is peculiar to music pedagogical activity and is considered as the characteristics of its quality. That is why the understanding of culture as a method of organizing special, including music, education can be a determinative methodological means for studying specific culture. The main structural subsystems of a future Music teachers' specialty culture have been distinguished and they are the following: motivation and axiological, knowledge, artistic and interpretational, personally-emotional, creative, organizational and communicative, regulative. The structural components of future Music teachers are considered to be the following: motivation and axiological, cognitive and technological, reflexive and creative. The motivation and axiological component characterizes the manifestation of future Music teachers' interest in special training, striving for obtaining special competences in Music, understanding the significance of studying and self-development, etc. The cognitive and technological component provides the acquisition of special knowledge and skills as well as abilities of adequate using the obtained special experience in practice. The reflexive and creative component characterizes the level of manifestation of music pedagogical orientation of special training, maturity of students' creative thinking and capabilities for the analysis of special artistic and pedagogical activity.

Keywords: culture, specialty, professional culture, specialty culture, special training, future Music teacher.

Подано до редакції 05.01.2016

Рецензент: д. мистецтвознавства, проф. С. В. Шин

УДК: 364.04

Юлія Вікторівна Патик,

асистент кафедри соціальної роботи та кадрового менеджменту,
Одеський національний політехнічний університет,
проспект Шевченка, 1, м. Одеса, Україна

МОТИВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У статті презентовано результати анкетування майбутніх соціальних працівників, які доводять необхідність цілеспрямованого розвитку їхніх мотиваційних тенденцій у процесі професійної підготовки у ВНЗ. Виявлені найбільш значущі для майбутніх соціальних працівників мотиваційні тенденції.

Ключові слова: мотивація, мотив, мотиваційні тенденції, професійна мотивація, соціальний працівник.

Постановка проблеми. Мотивація складає основу професійного потенціалу соціального працівника та є одним із найважливіших чинників результативності його роботи. Працівник у своїй діяльності керується не одним мотивом, а декількома мотиваційними тенденціями, що забезпечують альтернативність вибору щодо прийняття рішень. У процесі виховання та освіти особистості прищеплюють ті мотиваційні тенденції, які визнані суспільством як необхідні, доцільні та корисні. Наявність позитивних мотиваційних тенденцій цілеспрямовує поведінку працівника, спонукає його до діяльності, самовдосконалення, професійного зростання, відображає ціннісні орієнтації та формує уявлення про покликання свого місця в суспільстві.

Саме тому мотиваційні тенденції є запорукою успішного виконання соціальної роботи в цілому та роботи з дітьми з обмеженими можливостями зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти професійної підготовки фахівців із соціальної роботи досліджували такі науковці, як О. Карпенко, В. Корнєшук, І. Мельничук та ін. Деякі вчені розглядали також питання їхньої підготовки до менеджменту (Є. Седов та ін.), реалізації ідей гендерної рівності

(С. Гришак та ін.) в соціальній роботі, професійного самовдосконалення (Н. Троценко та ін.); формування готовності майбутніх соціальних працівників до професійної (І. Боднарук, В. Савіцька та ін.) і превентивної діяльності (С. Сургова та ін.); їхньої професійної мобільності (Т. Гордєєва та ін.) і комунікативної компетентності (Д. Годлевська та ін.); інформаційної культури (О. Повідайчик та ін.) і культури професійного спілкування (О. Урсол та ін.); вихованню в них гуманності (Н. Клименюк та ін.), відповідальності (О. Папинок та ін.).

Мета статті – презентувати результати діагностування мотиваційних тенденцій майбутніх соціальних працівників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, мотивація є динамічним процесом фізіологічного та психологічного характеру, який спонукає особистість до дії, збуджує у ній ентузіазм і завзятість, керує її організованістю, стійкістю, активністю. Цим поняттям часто позначаються такі психологічні явища, як намір, бажання, прагнення, в яких відображається наявність в людській психіці готовності до виконання певної діяльності. Традиційно в професійній діяльності працівника

розрізняють трудову та професійну мотивацію. Трудова мотивація – це процес вибору, розвитку та вдосконалення обраної професійної діяльності суб'єктом праці, що визначається різними внутрішніми спонукальними силами: потребами, бажаннями, прагненнями, цінностями, ідеалами тощо. Професійна мотивація виступає сукупністю чинників і процесів, які спонукають особистість до вивчення та ефективної реалізації професійної діяльності, і є внутрішнім рушійним чинником розвитку професіоналізму особистості. Інтенсивність розвитку професійної мотивації залежить від того, якою мірою система цінностей людини співвідноситься з системою цінностей суспільства, до якого вона належить.

До мотивів професійної діяльності відносяться: відповідальність по відношенню до повсякденних професійних обов'язків і вимог; прагнення до вдосконалення майстерності в обраній професії; новаторство у праці та організації; загально-альтруїстичні прагнення; усвідомлення реальної суспільної користі від участі у даній сфері діяльності; переживання особистої відповідальності за успішну працю; готовність до подолання можливих моральних та фізичних труднощів. Таким чином, продуктивність професійної діяльності визначається, по-перше, спрямованістю мотивів, їхнім змістом; по-друге, ступенем активності і напруженості мотивів, що в цілому складає своєрідність мотивації особистості студента [2].

Слід зауважити, що на особистість впливають водночас внутрішні та зовнішні мотиви поведінки, які не лише доповнюють один одного, але й вступають у суперечності, особливо в молодому віці. Внутрішні мотиви пов'язані з інтересом до діяльності, можливістю реалізувати себе, розвитком своїх умінь та здібностей, а також із значимістю виконуваної роботи, тоді як зовнішні мотиви залежать від престижу професії, можливості кар'єрного розвитку та умов оплати праці. Отже, мотивація залежить від багатьох психологічних і соціологічних чинників та включає такі аспекти людської поведінки, як-от: соціальний, соціально-економічний, соціально-культурний та морально-етичний [1].

Мотивацію майбутнього соціального працівника утворюють його потреби, настанови, інтереси, ідеали, наміри, соціальні норми, ролі, цінності, стереотипи тощо. В роботі з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я мотиваційні тенденції передбачають наявність позитивно-емоційного настрою в процесі взаємодії з такими дітьми; прагнення до співпраці з ними та їхніми сім'ями, розуміння та сприйняття особливостей психофізичного розвитку таких дітей; прагнення до професійного самовдосконалення, а також організованість, спрямованість професійної діяльності на досягнення поставленої мети.

Для виявлення мотиваційних тенденцій в майбутніх соціальних працівників було проведено діагностування 27 студентів 4-6 курсів Одеського

національного політехнічного університету, які навчаються за спеціальністю «Соціальна робота». Діагностування проводили за методикою «Діагностика полімотиваційних тенденцій в Я-концепції особистості» (С. М. Петрова) [3]. Згідно з методикою, студенти мали висловити свій погляд щодо 64 запропонованих прислів'їв. Якщо студент був згоден із запропонованим прислів'ям, то поруч з його номером ставив знак «+» або «так», не згоден – знак «-» або «ні». Для підвищення достовірності методики використовували два варіанти опитувальника (А і Б) по 32 прислів'я в кожному з варіантів, які склалися з 16 парних мотиваційних тенденцій. Коли студент оцінював парні номери прислів'їв знаком «+» або «так», то це означало, що обрано першу мотиваційну тенденцію, і навпаки, коли непарні номери прислів'їв оцінював знаком «-» або «ні», то домінуючою була протилежна тенденція.

Методика дозволяла визначити та оцінити мотиваційні тенденції майбутніх соціальних працівників (акізитивну, гедоністичну, оптимістичну, комунікативну, пізнавальну, трудову, нормативну, моральну, гурбрістичну, пугністичну, позитивного ставлення до людей, уникнення неприємностей, індивідуалізації, егоцентричну, альтруїстичну), виявити рівень потреби в досягненнях, орієнтацію на розвиток, спрямованість на взаємодію та комунікацію, дотримання соціальних норм, потребу в активному подоланні труднощів, відношення до матеріального благополуччя в житті, відображення віри та надії на краще.

В аспекті започаткованого дослідження найбільший інтерес становили такі мотиваційні тенденції, як-от:

- акізитивна (матеріальна) мотивація, яка відображає ставлення майбутніх соціальних працівників до матеріального благополуччя в житті та загальну орієнтацію на нього, визначає значущість матеріального аспекту життя;

- комунікативна мотивація, що виявляє потребу студентів у спілкуванні, дружбі, відображає ступінь їхньої спрямованості на взаємодію, комунікацію, що досить важливо для роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я та їх сім'ями;

- пізнавальна мотивація, яка свідчить про когнітивне задоволення майбутнім соціальним працівником своїх потреб, реалізацію здібностей, намірів, прагнення до отримання нової інформації тощо;

- трудова мотивація, що виявляє потребу у виконанні роботи, спрямованість майбутніх соціальних працівників на працю, орієнтацію на виконання поставленого завдання, здатність долати труднощі в процесі професійної діяльності;

- нормативна мотивація, що відображає орієнтацію на виконання групових і соціальних норм, засвідчує соціальну ідентифікацію студента, характеризує ступінь його відповідальності;

– моральна мотивація, що відображає орієнтацію майбутнього соціального працівника на дотримання моральних норм, характеризує бажання жити за принципами правди, совісті та справедливості;

– губрістична мотивація, що свідчить про орієнтацію студентів на розвиток, самовизначення, їхнє прагнення до вдосконалення та нових досягнень;

– мотивація позитивного ставлення до людей, яка визначає орієнтацію майбутніх соціальних працівників на позитивне ставлення до дітей з обмеженими можливостями здоров'я, віру в доброзичливість, чуйність та милосердя.

Результати діагностування показали (таблиця 1), що у студентів домінує так звана акізитивна або

матеріальна мотивація, на яку вказали 9 студентів, що становить 33,3% від їх загальної кількості. Друге за значенням для студентів місце посідають пізнавальна та трудова мотивації, на яку вказали 8 (29,6%) студентів. Комунікативна мотивація, що посіла третє місце, виявлена у 5 (18,6%) студентів, незважаючи на її значущість для соціономічних професій. 2 студенти (7,4%) виявили моральну мотивацію, а по 1 (3,7%) – губрістичну, що свідчить про прагнення до вдосконалення, та мотивацію позитивного ставлення до людей. Нормативна мотивація не стала домінуючою для жодного студента.

Таблиця 1.

Результати діагностування мотиваційних тенденцій майбутніх соціальних працівників

Мотиваційні тенденції	Курси						Загалом	
	4		5		6		осіб (27)	%
	осіб (12)	%	осіб (5)	%	осіб (10)	%		
Акізитивна	5	41,7	3	60	1	10	9	33,3
Комунікативна	1	8,3	1	20	3	30	5	18,6
Пізнавальна	6	50	1	20	1	10	8	29,8
Трудова	3	25	2	40	3	30	8	29,8
Нормативна	0	0	0	0	0	0	0	0
Моральна	0	0	0	0	2	20	2	7,4
Губрістична	1	8,3	0	0	0	0	1	3,7
Мотивація позитивного ставлення до людей	0	0	0	0	1	10	1	3,7

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, домінуючими мотиваційними тенденціями в структурі особистості майбутніх соціальних працівників виявилися акізитивна (матеріальна), пізнавальна та трудова мотивація; водночас комунікативна, моральна, губрістична, нормативна та мотивація позитивного ставлення до

людей не виявилися значущими для майбутніх соціальних працівників.

Отримані результати діагностування свідчать про необхідність цілеспрямованого розвитку мотиваційних тенденцій майбутніх соціальних працівників у процесі професійної підготовки у ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мильниченко А. О. Професійна мотивація як передумова ефективної професійної діяльності працівників прокуратури / А. О. Мильниченко // Науковий вісник МГУ. – 2014. – № 10. – С. 133.

2. Сальков А. В. Взаємозв'язок ціннісного самовизначення і мотивації досягнення у студентів університету // Вісник ОДУ. – 2002. – № 2. – С. 118.

REFERENCES

1. Mylnychenko, A. O. (2014). Profesiina motyvatsiia yak peredumova efektyvnoi profesiinoi diialnosti pratsivnykiv prokuratury [Professional motivation as a prerequisite for effective professional activity of prosecutors]. *Naukovyi visnyk MHU – Scientific Journal of MHU*, 10, 133 [in Ukrainian].

2. Salkov, A. V. (2002). Vzaïmozv'язok tsinnisnoho samovyznachennia i motyvatsii dosiahnennia u studentiv universytetu [The interconnection between axiological

3. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп: учебное пособие / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – Москва: Изд-во Ин-та психотерапии, 2002. – 361 с.

self-determination and motivation of achievement in university students]. *Visnyk ODU – Journal of ODU*, 2, 118 [in Ukrainian].

3. Fetyskin, N. P., Kozlov, V. V., & Manuilov, H. M. (2002). *Sotsyalno-psykholohycheskaia dyahnostyka razvytiia lychnosti u malyh hrupp: uchebnoe posobye [Psychosocial diagnostics of personality development and small groups: textbook]*. Moscow: Yzd-vo Yn-t psykhoterapy [in Russian].

Юлія Вікторівна Патук,
асистент кафедри соціальної роботи і кадрового менеджмента,
Одеський національний політехнічний університет,
проспект Шевченка, 1, з. Одеса, Україна

МОТИВАЦИОННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ

Мотивация составляет основу профессионального потенциала социального работника и является одним из важнейших факторов результативности его работы. Работник в своей деятельности руководствуется не одним мотивом, а несколькими мотивационными тенденциями, это обеспечивает альтернативность выбора в принятии решений. В процессе воспитания и образования личности прививают те мотивационные тенденции, которые признаны обществом как необходимые, целесообразные и полезные. Наличие положительных мотивационных тенденций регулирует поведение работника, побуждает его к деятельности, профессиональному росту, самосовершенствованию, отражает ценностные ориентации и формирует представление о призвании своего места в обществе. Именно поэтому мотивационные тенденции являются залогом успешного выполнения социальной работы в целом и работы с детьми с ограниченными возможностями в частности. Мотивацию будущего социального работника образуют его потребности, установки, интересы, идеалы, намерения, социальные нормы, роли, ценности, стереотипы и тому подобное. В работе с детьми с ограниченными возможностями здоровья мотивационные тенденции предусматривают наличие положительно-эмоционального настроя в процессе взаимодействия с такими детьми; стремление к сотрудничеству с ними и их семьями; понимания и восприятия особенностей психофизического развития таких детей; стремления к профессиональному самосовершенствованию, а также организованности, направленности профессиональной деятельности на достижение поставленной цели. Цель статьи – представить результаты диагностирования мотивационных тенденций будущих социальных работников. Для выявления мотивационных тенденций у будущих социальных работников было проведено диагностирование 27 студентов 4-6 курсов Одесского национального политехнического университета, обучающихся по специальности «Социальная работа». Результаты исследования показали, что доминирующими мотивационными тенденциями в структуре личности будущих социальных работников оказались акзигитивная (материальная), познавательная и трудовая мотивации; одновременно коммуникативная, нравственная, гурбистическая, нормативная и мотивация положительного отношения к людям не оказались значимыми для будущих социальных работников. Полученные результаты диагностики свидетельствуют о необходимости целенаправленного развития мотивационных тенденций будущих социальных работников в процессе их профессиональной подготовки в ВУЗе.

Ключевые слова: мотивация, мотив, мотивационные тенденции, профессиональная мотивация, социальный работник.

Yulia Patyk,
assistant of the Department of Social Work and Personnel Management,
Odessa National Polytechnic University,
1, Shevchenko Avenue, Odesa, Ukraine

MOTIVATIONAL TENDENCIES OF FUTURE SOCIAL WORKERS

Motivation is the basis of the professional potential of social workers and is one of the most important factors of work efficiency. A worker is guided not by only one motive, but by several motivational tendencies, and this fact provides an alternative choice in decision-making. In the process of personality development one instills such motivational tendencies, which are recognized by the society as necessary and appropriate. Positive motivational tendencies control the behavior of a worker, prompt him/her to activity, professional growth, reflect axiological orientations and give an idea of the mission of life. That is why, motivational tendencies are a guarantee of the successful implementation of social work in general, and work with children with disabilities in particular. Future social workers' motivation is formed of the needs, attitudes, interests, ideals, intentions, social norms, roles, values and stereotypes. When working with disabled children motivational tendencies provide the presence of positive emotional attitude in the process of interaction with these children; aspiration for cooperation with them and their families, understanding and perception of the special needs of such children; the desire for professional self-improvement and organization, the orientation of professional work at goals achievement. In order to identify the motivational tendencies in future social workers the survey involving 27 students of 4-6th courses, studying on the specialty «Social work», has been held in Odessa National Polytechnic University. The results of the survey have shown that the dominant motivational tendencies in the motivational structure of future social workers' personality provide material, cognitive and work motivation; communicative, ethical, regulatory and motivation of positive attitude to people are considered to be not significant for the future social workers. The obtained results indicate the need for the purposeful development of motivational tendencies of future social workers in the course of their vocational training at higher educational institutions.

Keywords: motivation, motives, motivational tendencies, professional motivation, social worker.

Подано до редакції 05.01.2016

Рецензент: д. пед. н, проф. В. В. Корнєщук